

slučali nemogoči in da bodo okraina društva vsakega člana, ki se bo v tem pogledu pregrešil in kršil disciplino, izključila in jih postavila na sramoten oder.

ter bo organizacija v svojem glasilu pričela javno bčati napake takih stanovskih netovarišev. —ski.

Višja pedagoška šola.

Je že tako. Tisti, ki je le mimogrede nekaj slišal o kaki stvari, najraje govori o njej. Morda zato, da bi izzval debato, katera bi mu utegnila povedati marsikaj novega, morda pa le iz same navadnosti. Ne rečemo, da je vedno tako, ali največkrat je.

Prav tako je tudi v vprašanem o naših višjih pedagoških šolah v Zagrebu in Beogradu. Čisto nepoznani nista v naši učiteljski javnosti, toda kjerkoli se govori o njih, povsod se opaža dejstvo, da in kritikujejo največ tisti, ki pravzaprav ne vedo v tem pogledu ničesar drugega kot to, da šole obstojata in da na njih študira tudi nekaj slovenskih učiteljev in učiteljic.

Prijatelji, zdaj si boš pa oddahnil! Dobro si si izbral: veliko mesto, plača brez službe, zabave in družba — kaj?!

Nismo mogli takrat reagirati, ko so se na tak in podoben način poslavljali od nas tovariši in tovarišice. Nismo nač vedeli, kaj in kako bo. No, ko smo prišli v Zagreb, v to obliubljeno mesto, takrat bi prvič lahko odgovorili: in zdaj po dolgih mesecih jim z žalostjo moramo reči, da je za nas nekda bilo več »družbe in zabave« v zadnji gorski vasiči.

Pametno si pogruntal: čemu bi se nehal na hribih, če se jim da na lep način izogniti!

Res je! Čemu pa ne, če moreš — in če tudi hočeš?! Zakaj pa še ti ne poveže svoje culice in se ne utaboriš v tem najrazkošnejšem jugoslovenskem mestu? Zakaj pa ne greš za nami? Ne toži, da ne moreš, reci raje da nočeš, da ti ni do tega!

Beg pred neugodnim, a ne želja po višji izobrazbi vas je vodila v Zagreb. In izplačalo se vam bo, preceišnji pogledi so odrti!

Morda drži! Eden zato, drugi zopet zato. Ali iz tega še ne sledi, da smo šli semkaj pohajkovat na državne stroške, da smo odšli iz Slovenije zato, da se bomo čez dve leti ali kasneje vrnili kot nekaj visokega in nedotakljivega. Če to šlo vse lepo po redu in tudi po sreči, bomo prinesli s seboj marsikaj dobrega in koristnega, in to ne kot manj briljni in dobri učitelji nego smo prišli semkaj; a za kogar je to največje važnosti, ta bo prinesel v rokah tudi diplomo. In to bo naša nedotakljivost.

Ob tej priliki se spominjamo besed našega profesorja praktične pedagogike, ki nas je z ozirom na naš položaj nekako takole opomnil: Vedite, da ste vi pravzaprav najbolj osamljeni med vsem učitelstvom; Osnovnošolski učitelji vam obračajo hrbet, ker mislijo, da bežite od njih, a srednješolski profesorji gledajo na vas ljubosumno, češ, da se vivate in silite med nje. Isto smo že opazili in opazujemo.

KOKALJ MARIJANA:

O mednarodni učiteljski organizaciji.

Z veseljem sem čitala v »Tovarišu«, da je že ustanovljena mednarodna učiteljska organizacija v Orleansu. Morda je med nami marsikaj tovariš, ki bi se rad pridružil svetovnemu pokretu učitelstva. Slovenski kakor drugorodni učitelji ima iste interese, iste težnje. Isti smoter — in vendar stojimo tako zaklenjeni vsak v seboj.

Ker je »esperanto« poslovni jezik tu s tem dodano res enotno, mednarodno

RADOSLAV KNAFLIČ:

Proglas-Deklaracija.*

A. Vsebinska.

(Dalje.)

Obseg pojma učitelstvo. V ta pojem spada organizovano in neorganizovano učitelstvo. Ali se proglaševanje »razpolitičenje« ali »deklaracija« nanaša na oboje? Gotovo! Potemtakem bi se ne smel noben učitelj več javno baviti z nobeno politiko tudi ne s stanovsko, socialno, gospodarsko, narodno, volilno, državno itd. Taka trditve

* Opozarjamo na sklep org. eksekutive, da uredništvo ne prevzema prav v nobenem oziru odgovornosti za podpisane članke tudi ne vsebinsko, kar velja tudi za ta članek. Uredn.

Prijetno je ležati v hladni senci, to se pravi prijetno je pohajati po Zagrebu. Tako so nas označili nekateri tovariši, zlasti starejši in to še posebej oni z meščanskih šol. In pravzaprav se ne čudimo! Sai mislijo, da smo le v nekakšnem tečaju s par tedenskimi urami! Sai so mnenja, da premlevamo v tem dveletnem tečaju stvari, ki so nam morale biti kot absolventom učiteljske že zdavnaj poznane! Sai žive v veri, da je učitelju vsaka višja izobrazba na kakvi višji ali visoki šoli nepotrebna, češ, izobrazuj in uči se sam kot smo se morali mi!

Čudni so ti nazori, a na koncu konca le razumljivi. Toda radi takih nazorov vendar še ne sme biti naša višja pedagoška šola, ki je prvi temelji pedagoški fakulteti, le skoro nepotreben ali vsaj odvisen tečaj! Ne tentajmo, kar nam mora biti sveto, ne zametimo, kar smo po dolgi borbi dosegli!

O pedagoškem tečaju govore tovariši v Sloveniji, o tečaju, ki pripravlja kandidate za meščanskošolske učitelje. To ni vse skupaj nič! Tako je pred leti kritikal našo višjo pedagoško šolo tovariš, ki je danes sam — slušatelj iste šole. Pa zdaj mu ni več tečaj — ker vidi, kako se študira. In gotovo bo še kateri, ki bo prei ali slei skušal priti na šolo, o kateri je nekda govoril vse prei kot na spoštljivo.

Na oddihu smo, na letovišču — tako se je izrazil neki tovariš z meščanskošolskim izpitom. Izgleda da on ni edini, ki tako misli. V njihovem interesu jih prosimo, naj se vsaj malo bolj natančno zanimajo za stvar, preden o njej izrekaio svojo uničujočo sodbo. Zakaj uprav sebi in ugledu meščanskih šol bomo s tem dosegli baš nasprotno kot bi morali. In ugled naših meščanskih šol danes še ni tak kot ga one zaslužijo.

V ostalem pa še nastopno! Zanimala bo morda marsikoga od tovarišev tvarina, ki se na šoli predava oziroma od slušateljev zahteva. Vse, ki jih zanima, opozarjamo tem potom na eventualna poročila o »Meščanski šoli« ali drugod.

Toliko za danes. Hočemo, da se razčistijo pojmi o naši šoli, hočemo, da sleherni tovariš in tovarišica ve, da mu je dana prilika, razširiti in poglobiti svoje znanje, hočemo, da se zavedamo velike važnosti našega najvišjega učnega zavoda za naše šolstvo sploh in moderno pedagogiko posebej. Svojo višjo pedagoško šolo imamo v Zagrebu in Beogradu, obe sta naši, uspeh dolgih teženj in borb učitelstva — storimo vse, kar je mogoče, da se še razširita in odpro vrata celokupnemu učitelstvu.

Klub, slov. sluš. na ped. š. v Zagrebu.

lice — ali ne bi bilo mogoče napraviti v velikih počitnicah brezplačen tečaj esperantskega jezika v Ljubljani in Mariboru za nožehlske učitelje, ako bi se jih priglasilo zadostno število?

Gljimo se! Ne stiskajmo svoj intelekt v granice ozkosrčnih tradicij, stopajmo za ideali človečanstva. K delu!

Vsakdo si sam razširi ali omeji duševno obzorje, okvir svoje osebnosti. In potem nas tudi sodijo

to neorganizovan, ker je po svojem duševnem obzorju in razpoloženju sam po sebi manj vreden, saj nima toliko prosvetljenosti v sebi, da bi mogel spoznati duševne (moralne) in stvarne (realne) koristi stanovske organizacije, on ne čuti v sebi toliko stanovske discipline, da bi se pokoraval pravilom, načelu oziroma proglašu organizacije, Neorganizovanca bodeš prei pridobil za svoje mnenje s kakim stvarnim darom ali pa tudi z zvijačo oziroma tudi s silo. Bodisi kakorkoli, ž njim ne bo organizacija ničesar ali pa le kaj neznatnega pridobila in tej neznatnosti na ljubo naj žrtvuemo dragocnost vsega stanu — dosedanj najbolsi način za povzdigo šole in učitelstva v javnosti, t. i. v narodu in državi?

Naš stan namreč mora uporabljati v sebi in na zunan način kako se v človeški družbi, t. i. v narodu in državi povzpeti na višjo stopnjo veljave in ugleda, kako šolstvo in ž njim vred kulturo naroda povzdigniti. Ta na znotraj in na zunan rabljeni način se imenuje stanovska politika, ki nam je v členu 2. naše osrednje organizacije UJU predpisana. Tei metodi je posvečen tudi »Učiteljski Tovariš«; zato nosi na načelni strani označbo »stanovsko politično glasilo«. Ali nai tudi tega razpolitičimo? Sai spada k učitelstvu in šolstvu. Potem pride na vrsto še tovariš urednik.

Zavezo slovenskih učiteljskih društev smo pred 36 leti uprav zato ustanovili, da bi s stanovsko politiko branili koristi šole in svojega stanu, da bi oboje povzdignili na višjo stopnjo veljave, ugleda in kulture svojega naroda, zato je ta naša organizacija še v Avstriji vselej povzdigala svoj glas, kadar je bilo treba opozarjati na dobre in slabe posledice šolskih ali učiteljskih zadev nasproti politiki raznih strank in če je bilo treba tudi proti naučni upravi.

Letos pa se nam je predložil proglas, ki pravi v svojem VII. členu, naj v kolikor treba, prelomimo z izročili (tradicijami) svoje stanovske politike. Takrat, ko bomo ta proglas sprejeli slepo in bodemo v delanju res prelomili s svojimi dosedanjimi izročili (tradicijami), takrat bomo likvidovali in razpuščali svojo organizacijo tako da bode začela sama razpadati. Ako ne bomo svoje dosedanje stanovske politike nadaljevali, nam tudi te organizacije treba ni, postali bomo podobni ali Slomškariem ali pa morebiti celo boljševikom, oboji imajo tudi svoja od nas različna izročila (tradicije) ali pa bomo postali enaki neorganizovanim učiteljem, ki nimaio sploh nobenih izročil (tradicij). Z našo stanovsko politiko stoji in pada tudi naša organizacija!

Ako bi se razpolitičenje (depolitizacija) šolstva in v posledici razpad naše organizacije res izvršil, potem šele bi bili izročeni na milost in nemilost strankarski politiki različnih političnih strank v narodu, a v državi absolutistično prosvetni upravi. S svojim krivim presojevanjem proglašati bodezli uprav to, česar nismo niti nameravali niti hoteli. Zgodilo bi se nam tako kakor nemško-avstrijski diplomaciji v svetovni vojni.

Jezikovni pomen izraza »depolitizacija« je tuika, izpeljana iz grške besede πολις = mesto, πολιται = v mestni upravi ali πολιτικός, Tuiki se je sprejadal predložil latinski predlog »de-

V obrambo na članek tov. Dostala v »Jutru«.

K Ns, XII, 70/26.

V naslednjem Vam pošiljam popravek z ozirom na članek »V obrambo na članek tov. Dostala v Jutru«, v štev. 11. leto LXVI, z dne 1. marca 1926 na drugi strani v četrtem stolpcu in na tretji strani prvem in drugem stolpcu. V smislu čl. 26. zak. o tisku citiram besedilo, katero se popravlja namreč:

»Ni tudi res, da sta bila tov. Jelenc in Dostal pozvana od zagrebškega poverjeništvu in centrale UJU, da prekličeta svojo demisijo; dalje: »Veseli me, da je tov. Dostal stopil vendar enkrat s polnim svojim imenom na dan, da se ne skriva več za osebo tov. Jelenc, ki jo je doslej vedno porival napre: ... Tov. Dostal in njegovi prijatelji nai vedo, da so oni krivi razdora... o čemer nikdar ne bi mogel govoriti, če bi po »Jutru« ne ntili osebne razdora in političnih strasti v naši organizaciji...«

To v smislu zakona citirano besedilo popravljam z naslednjim:

V svojem članku »Učiteljskemu Tovarišu« v »Jutru« št. 61. z dne 14. marca

= od ali raz, ter ji je dodalo slovensko obrazilo iia, kar pomeni po naše razpolitičevati ali razpolitičiti, a tudi ta izraz nam je neprimerna tuika. Samostalniik depolitizacija vsebuje dejanje prehajalnega pomena, t. i. dejanje izhaja iz šolstva na koji drugi predmet (v 4. sklonu), ne na od koje osebe ali predmeta na šolstvo, ali jasneje rečeno: šolstvo se nai ne bavi s politiko.

V tem grmu tiči zajec! Kriva raba tujke »depolitizacija« je izzvala v našem pojmovanju zmedo, ker so li eni pripisovali neprehajalni pomen, dočim vsebuje v resnici samo prehajalni.

Pisatelji proglašati je s tuiko izrazil to, česar pravzaprav nai hotel, a mi proglašati nismo tako pojmlili, kakor je on hotel. Gotovo, prava smola!

Kdor hoče sestavljati kakršnasikoli pravila, poslovniike, proglašati, naredbe, ukaze ali celo zakone, mora znati logično dobro misliti in prav sklepati, mora do dobra poznati vsaj svoj jezik (mora biti vsaj mali jezikoslovec) ter se nai na vsak način izogiba tuikam, koje nai, če le mogoče nadomešča s slovenskimi izrazi. V svojem jezikovnem slogu nai da je prednost glagolu oziroma glagolniku (bogastvo izraza tiči v vseh slovenskih jezikih o glagolu) nepotrebne samostalnice zlasti tuike na nai izdušča, sicer bode izzval zmedo, dvojno nasprotujoče si pojmovanje, nesoglasia in kričeča protislovja, kojih je vsled tega v proglašati polno. Zaradi rabe nesrečne tujke »preklinja« proglašati tam kjer bi moral »blagoslavljati«.

Pisatelji je s tujim izrazom depolitizacija gotovo hotel reči: »šolstva ne zlorabiti v strankarske politične namene.« Da je imel res ta namen, izhaja iz naslednjih njegovih stavkov v 2. točki »... in vidimo danes edini resni profitež pogubnim strankarskim vplivom na šolstvo v stanovski organizaciji...«

Jaz bi tujke »depolitizacija« sploh ne rabil ter bi točko 2. člena II. proglašati zložil tako: »Zlorabiti šolstvo in učiteljske stanovske zadeve od raznih političnih strank ali njihovih posameznih pristašev v svoje namene je šolstvu in učitelstvu škodljivo ter se ne kriie s koristio (ne interesom) niti šole in učitelstva, niti naroda in države. Organizacija učitelstva mora kot čuvarica koristiti šolstva in učiteljskega stanu čiti nad ravnanjem političnih strank ter se znati pred njihovo zlorabo varovati, nai se to pokaže kadar in kiersibodi ter v koji si bodi obliki. Da se to lažie doseže je potrebno:

a) nai obstoji v državi samo ena učiteljska organizacija, in sicer samo UJU ki nai zastopa mnenje vsega osnovnošolskega učitelstva;

b) najta organizacija poskrbi, da se v nameravani novi šolski zakon spreime določba, po koji bode zlorabljanie šole in učitelstva po političnih strankah in posameznih njihovih pristaših in po cerkvi pod izogibom kazni prepovedano...«

Ta slog je brez rabe tujk stvarno jassen ter mora voditi naravnost k smotru. Seveda je ta slog le besedni poskus (problem), dvomim namreč, da bi mogli v narodni skupščini dobiti večino poslancev za sprejetie takega besedila; kajti vsaka politična stranka bi rada s šolo gospodarila. Vseeno, poskus v proglašati nai le velia!

(Dalje prih.)

1926 nisem nikjer trdil, da sva bila s tov. Jelencem pozvana iz Zagreba na preklie demisije, marveč sem pisal dobesedno: »Preklie sva z g. Jelencem podpisala na intervencijo centrale UJU v Beogradu in poverjeništvu v Zagrebu.«

Dalje ni res, da bi se bil jaz skrival za osebo tov. Jelenc ali to osebo porival napre, marveč je res, da sem nastopil vedno odkrito in pod lastnim imenom. Ni res, da bi bil kedaj netil osebni razdor in politične strasti, marveč sem v deklaracijski zadevi napisal le en sam članek, namreč zgoraj citiran, pod katero sem se podpisal, in v katerem sem navedel zvoli čimienie.

Ta popravek, ki odgovarja vsem pogojem čl. 26. in 28. zak. o tisku, blagovolite v smislu čl. 27. takoj po prejemu natisniti na istem mestu z istimi črkami brez dostavka, vstavkov ali izprememb ter pod istim naslovom.

S spoštovanjem

Rudolf Dostal.